

**Hak tecelli eyleyince, her işi âsân eder,
Halk eder esbâbı, bir lahzada ihsan eder.**

Tecellilerin Hakikatleri

Yayınlanma Tarihi : 15.06.2021

Tecelli, Allah Teâlâ'nın Zâtının çeşitli mertebelerde zuhur etmesi, tasavvuf ehlinin keşif yoluyla bu zuhuru idrak etmesi anlamında kullanılan bir tasavvufi terimdir. Sözlükteki anlamı “belirmek, ortaya çıkmak, görünmek” tir. Tasavvufi anlamı, “salih'in kalbinde doğan ledünni bilgiler ve nurlar” demektir. Cilve kelimesi de aynı kökten gelir ve tecelli ile eş anlamlıdır. Tecelli ilham, vâridât, levâih, telvîhât, vâkiât, sünühât, bevârih, tavârik kelimeleriyle de ifade edilir. Feyiz, zuhur, sudûr,

tenezzül, taayyün, fetih, tahkik, şühûd ve keşf terimlerinin de tecelli ile yakın anlam ilişkisi bulunmaktadır.

Tecelli kelimesi Kur'an'da ve hadislerde, hem sözlük ve hem de terim anlamında kullanılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de gündüzün ortaya çıkması (Leyl, 92/2) ve Hazreti Musa (as)'ın Rabbini görmek isteyince Rabbinin dağa zuhur etmesi (Araf, 7/143) olarak geçmektedir. Hadislerde ise Peygamberimiz (sav)'in bir güneş tutulması olayı sırasında namaz kıldığında güneşin yeniden belirmesi, ahirette müminlerin görmesi için Hakk'ın kendini aşikar olarak göstermesi tecelli ile ifade edilmiştir.

Sehl et-Tusterî, tecellinin zât, sıfat ve hüküm şeklinde üç halinin bulunduğunu söyler. Hakk'ın Zâtının tecellisi mükâşefedir. Mükâşefe, dünyada kalbin keşf makamına ulaşması ve kalp gözünün açılmasıdır. Hz. Peygamber (sav) ihsanı tarif ederken, *“Rabbine O’nu görüyormuş gibi ibadet et!”* buyurması, Abdullah b. Ömer'in tavaf esnasında, *“Allah'ı görür gibi olurduk”* demesi bu tecelliye örnektir. Buna şühûd adı da verilir. Ancak Hakk'ın apaçık müşahedesi ancak ahirette mümkün olacaktır.

Hakk'ın zatına ait sıfatların tecellisi nur mahallidir. Hakk kudret sıfatı ile bir kula tecelli ettiğinde, o kul Hakk'tan başkasından korkmaz. Allah'ın kelam sıfatı Kur'an'da tecelli etmiştir. İnsanlar Kur'an okumakla ilahi haberleri gözle görür duruma gelmesi sıfat tecellilerine örnektir. Sufiler Allah'ın varlıktaki en mükemmel tecellisinin insan olduğunu söylemişlerdir.

Hakk'ın gayba ait tecellilerinin zuhuru ile eşyanın hakikati görülemez hale gelmiştir. Buna setr (perdelenme, örtü) denir. Avam için setr ceza, havas için rahmettir. Çünkü Allah mükâşefe sureti ile gösterdiği tecellileri setr etmeseydi, ilahi tecelliler zuhur ettiğinde havas ehli mahvolurdu. Bu nedenle Hakk bazen tecelli etmekte, bazen de gizlenmektedir. Bunun şu hadisle ilgisi vardır: *“Bazen kalbimi bir örtü kaplar. Onun için günde 100 defa istiğfar ederim.”* Sufiler bu hadisteki istiğfarı *“Hakk'tan perde (gafr) niyaz etmek”* anlamında yorumlamışlardır. *“Allah'ın nur ve zulmetinin 70 perdesi vardır. Bunları açsa Zâtından yayılan nurlar, ulaştıkları her şeyi yakar, yok eder”* hadisine göre, setr ile Hakk'ın tecellilerinin gizlenmesi insanlara bir rahmettir.

“Ben gizli bir hazineydim, bilinmeyi istedim ve beni bilmeleri için mahlukatı yarattım” kutsi hadisini yorumlayan sufilere göre, Hakk'ın tecellisini gerektiren temel sebep, Zâtının bilinmesini istemesidir. İlahi Zâta mevcut olan isim ve

sıfatlar tecelli ettiği için Hakk bilinmiştir. Eğer tecelli etmeseydi, gizli kalacak böylece mükemmelliği ortaya çıkmayacak, bilinmeyecekti.

İlahi Zât ile alemin ilişkisi, isim ve sıfatların gerçekleştirdiği tecelli fiili ile mümkün olmaktadır. Çünkü Hakk'ın bilinmesini sağlayan alemdir ve alemin niteliklerini kendisinde toplayan insandır. Alem de, insan da tecelli sonucu meydana gelmiştir. "Eğer muhabbet olmasaydı tecelli, tecelli olmasaydı Allah bilinmezdi" sözü bu yorumu göstermektedir.

Tecelli kavramı İbn Arabî (ks)'nin düşüncesinin temel dayanaklarından biridir. İbn Haldun, İbn Arabî ekolüne mensup diğer arifler için "tecelli ehli" tabirini kullanır. İbn Arabî yaratmayı tecelli fiili ile izah eder. Ona göre alem Hakk'ın tecelli ve zuhur mertebeleridir. İnsan bütün tecelli mertebelerini kendinde toplayan en son ve en mükemmel tecelligâhtır. İbn Arabî'nin tecelli anlayışı varlık tecellisi ve müşahede tecellisi diye iki kısımdan oluşur. Varlık tecellisi mümkün varlıkların ilahi ilimden başlayarak diğer vücut mertebelerinde ve dış dünyada var olmasını sağlayan Hakk'ın tecellisidir. Bu tecelli ez Zahir ismi ile gerçekleşir. El Batın ismi ile tecelli ise ne dünyada ne de ahirette söz konusudur. İbn Arabî'ye göre müşâhede tecellisi marifet ile birleşir; buna marifet tecellisi de denir. Allah'a dair marifet ancak bu yolla edinilebilir. Marifet tecellisi varlık tecellisi gibi "tek" olmakla birlikte, tecelliye mahal olan insanın istidat ve kabiliyetine göre farklılaşır. Marifet tecellisinin de zahiri ve batını tarafı vardır. Zahiri olan, nefsin zahirinde ortaya çıkar ve bu tecelli ile eşya suretleri hakkında bilgi edinilir. Batını olan ise kalpte zuhur eder, kişiye sırlar ve hakikatler ilmini bahşeder. Zahiri tecellinin aksine batını tecelli kalbe yöneliktir ve tevili gerekmez ve hata ihtimali yoktur. Bu tecelliye mazhar olan kimse ubudiyet ahlakı ile vasıflanmış olmalıdır. Böylece tecelli kalplerin perdesini açan gayb nurlarıdır. Peygamberlere atfedilen hikmetler ise ilahi tecellinin çeşitli yansımalarıdır.

Biz de aşağıda İbn Arabî'ni görüşlerini esas alarak bu konuda çeşitli açıklamalarda bulunacağız.

Tecellilerin Özellikleri

İlahi tecelli süreklidir ve üzerinde hiçbir perde yoktur. Fakat tecelli edenin Allah olduğu bilinmez. Allah'ın eşyaya tecellileri şöyledir: Kendisi için tecelli ettiği şeyde bazı halleri yok eder ve ona bazı halleri verir. İşte Allah'ın dışındaki her şeyden

bütün arazlar ve bütün haller bu tecelliden doğar. Bunları bugün müspet bilimcilerin varlıklardaki kütle, enerji, şekil, hız ve ivme gibi fiziksel olarak belirledikleri büyüklüklerde daima görmekteyiz. Evrendeki her şey hareket halinde olup, sahip oldukları fiziksel büyüklükler devamlı değişmektedir. Bu değişimler işte Hakk'ın bu varlıklar üzerindeki tecellileri nedeniyle olmaktadır. Eğer bu tecelliler olmasa hiçbir varlığın fiziksel büyüklükleri değişmez, sabit kalırdı. Müspet bilimciler bu değişiklikleri bazı etkilere ve sebeplere bağlamaktadırlar. Aslında bu etki ve sebepler Hakk'ın tecellilerinin bir ifadesidir. Yani Hakk tecelli ettiği için bu sebepler ve etkiler ortaya çıkmaktadır. Fakat insanlar bu değişikliklerin sebeplerinin Hakk'tan olduğunu anlayamamaktadırlar. Çünkü yukarıda anlattığımız gibi, Hakk'ın tecellileri perdelidir. Kişi bu değişmelerin sebebinin Hakk'ın tecellileri olarak anlaması için iman etmek (inanmak) zorundadır. Bu da insanın dünyada imtihan halinde olmasının bir sonucudur.

Allah Teâlâ'nın isimlerinin hepsinin bir tecellisi vardır. Allah Teâlâ bu tecelliler ile alemdeki bütün miktarları, bütün ölçüleri, mekanları, zamanları, evrendeki bütün kanunları ve yasaları, cisim ve ruhtar alemleri ile ilgili her şeyi, sözel ve rakamsal harfleri ve ayrıca hayal alemleri ile ilgili her şeyi vücuda getirir. Yani cisimler aleminde ve ruhtar aleminde gördüğümüz bütün fiiller, Hakk'ın bir isminin tecelli etmesi ile oluşur. Buna göre alemdeki bütün hakikatler sayısınca Allah'ın da ismi vardır. Çünkü her bir hakikat bir isimle irtibatlıdır.

Alemdeki doğuşlar, çoğalmalar, infialler, değişiklikler, istihaleler, neseblerin meydana gelmesi Allah Teâlâ'nın izafet isimlerinin, örneğin El Hâlik (yaratan) ve benzeri isimlerinin tecellileri ile olur. Ancak bunlar zatların varlıkları üzerinde bir perdedir. O varlıklar zatlarındaki varlıklarda, kendi varlıklarını yaratan varlığın bu perdelerde olan tecellisini idrak edemezler. İşte bu nedenle alemdeki fiilleri ve değişmeleri sebeplerden dolayı olmaktadır denir. Bu perdelerden dolayı gerçek tecelli eden ve gerçek yaratan belli olmamaktadır. Eğer bu perdeler olmasaydı o zaman hakikat keşf olunurdu. Yani o zaman hakikatin ne olduğu apaçık bilinirdi. Ancak durum Allah Teâlâ'nın buyurduğu gibidir: *“Benim huzurumda söz değiştirilmez”* (Kaf, 50/29). Bu nedenle Hakk'ın nezdinde bilinen bir şeyin aksine bir şeyin ortaya çıkması muhaldir, yani mümkün değildir.

Bu husus akıl ilimleri ile sırlar ilmi arasındaki farkı gösterir. Akli ve nazari ilimler bu perdeleri göremediklerinden inkar ederler ve gerçek failin sebepler olduğunu

ileri sürerler. Sırlar ilmi ise keşf yoluyla bu perdelerin arkasını görerek tabiattaki olayların sebeplerinin aslında Hakk'ın birer tecellileri olduklarını görür. O zaman aslında bu sebeplerin birer vesile olduğunu ifade eder. Bu noktada insanlar, iman etmek ve etmemek hususunda ikilemde kalmaktadır. İman etmeyenler sebepleri gerçek fail kabul ederken şirke düşmüş olurlar. İman edenler ise sebeplerin birer vesile olduklarını, gerçek failin ise Hakk Teâlâ olduğuna inanırlar. İşte insanın imtihanda olduğu en önemli hususlardan biri budur.

Allah Teâlâ varlıkları önce ilminde “âyân-ı sâbite” denilen sabit varlıklar olarak yaratmıştır. Varlıkların bu sübut halinden gözle görülür haline (vücûd) geçmesi yine Allah Teâlâ'nın tecellileri ile olur. Bu tecellilerle yaratılmışlar bir halden diğer bir hale intikal ederler. Bu durum tecellinin etkisi altında bir “huşû” yani bir eğilme, bir alçalma ve bir tâbi olma halidir. Bunun iki zıt tezahürü olur: hem mahveder hem de ispat eder. Yani hem var eder, hem yok eder.

Hz. Peygamber (sav)'in bir hadisinde şu bildirilmektedir: “*Allah bir şeye tecelli ettiği zaman onu alçalma, eğilme (huşû) durumuna getirir.*” Hz. Musa (as)'ın istemesi üzerine Hakk Teâlâ dağa tecelli edince, dağın paramparça olması bu bağlamdadır: “*Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti*” (Araf, 7/143). Yani tecelli ile Allah o dağı dik durma durumundan eğilme, alçalma, huşû ve paramparça durumuna getirdi.

Bu husus hakkında İbn Arabî (ks) Hazretleri, Marifet ve Hikmet adlı kitabında şunları ifade etmektedir:

“Oysaki Allah devamlı olmak üzere her an tecelli eder. Çünkü zahirde ve batında, gayb aleminde ve şehadet aleminde, duyular aleminde ve düşünceler aleminde her an olan değişiklikler apaçık müşahede edilmektedir. O'nun, Allah'ın işi tecellidir. Var olan yaratıkların işi ise bir halden diğer bir hale intikal ederek durmadan değişmedir.”

Bu durumu bilenler her durumda Hakk'a ibadet ederler. Bilmeyenler ise her durumda inkar ederler. Peygamberimiz (sav) şöyle buyurmaktadır: “*Her hal üzere Allah'a hamd olsun*” (Elhamdülillahî alâ küllihal). Yani peygamberimiz her hal üzere Allah'a hamd ve sena ederdi. Çünkü her hali tecelli ile veren Allah Teâlâ olduğunu biliyordu.

Allah Teâlâ'nın isimlerinin tecellisi ile varlıklarda ilahi haller meydana gelir. Bunun sonucunda varlıklarda kevnî (varlıksal) değişiklikler ortaya çıkar. “Varlığın Birliği” (ehadiyyü'l-ayn), varoluşun çok çeşitli varlıklarında tecelli eder ve onda kendi

suretlerini görür. Böylece alemdeki varlıklar birbirlerini bu varlıkla müşahede ederler. Bu varlıklardan birbiriyle ilgisi olanlar birbirleri ile uyum içinde olurlar. Birbirleriyle ilgisi olmayanlar da birbirlerine muhalif olurlar. Böylece dünya ve ahiret aleminin varlıklarında muvafakat ve muhalefet denilen kavramlar zuhur eder.

Alemdeki güneş misali varlığın müşahedesinden, alemi teşkil eden varlıkların bazılarının bazılarına etkisinden dolayı alemde zuhur eden şeylerin varlığı meydana gelir. Bu olay bir aynanın güneş karşısında duruşu gibidir. Aynaya gelen güneş ışığı yansıma yoluyla karşısında duran pamuğa yansması ile pamukta bir yanma olayı meydana gelir. Bu ise, dünya ve ahiret aleminde sonradan olan şeylerin hepsi, “varlığın birliği” hakikatinin eserinden meydana gelmesini gösterir. Çünkü alemin gözleri o varlığa bağlanır, tıpkı bir aynanın güneşin karşısında oluşu gibi.

Burada müessir olan, etki eden ruhânî bir varlıktır. Tesir gören, etkilenen ise tabii bir varlıktır. Buna göre alemde kendisi için tabii bir suret olan hiçbir şey yoktur ki onun kudsî bir ruhu olmasın! Bu varlık hiçbir zaman bir perde ile örtülmez! Alem ise daima değişme halindedir. Bu değişme bazen yumuşak olmakta bazen sert olmaktadır. Fayda ve zarar dediğimiz şeyler bu durumun sonucudur. Arif olmak, marifet sahibi olmak için tecellilerin bu özelliklerinin iyice bilinmesi gereklidir.

Varlıkların Yaratılışı

Allah Teâlâ alemi ilk önce kendi ilminde yokluk olarak yarattığında, kendi kelâmını daha alem yokluk halindeyken aleme duyurdu. O'nun kelâmı, “**Kün!**” (Ol!) sözüdür. O sırada alem Hakk Teâlâ için görülen bir şeydi. Fakat Hakk Teâlâ ise alem için gözle görülen bir varlık değildi. Çünkü bu safhada mümkün olan varlıkların gözlerinde yokluk perdesi vardı. Başka bir şey yoktu.

Bu yüzden mümkün varlıklar o var olan bir varlığı idrak edemezlerdi. Çünkü onlar henüz madum (mevcut olmayan) varlıklardı. Ancak varoluş tecellisi bu yokluktaki mümkün varlıklara ulaştınca, ortaya varoluş zuhur etti ve yokluk kayboldu. Bu tıpkı nurun karanlığı yok etmesi gibidir. Çünkü nur var olunca artık karanlık diye bir şey kalmaz.

Mümkün varlıklar bu varoluş tecellilerine imkanları ve kabul kabiliyetleri nispetinde muhatap oldular. Allah mümkün varlıklara var olmalarını (tekvin)

emredince, o varlıklar O'nu görmek için süratle koştular. Çünkü varoluş ile birlikte onların kuvvetindeki "görme" zelliği ortaya ıktı. Onların kuvvetinde ayrıca "işitme" zelliği de vardı. Bu görme ve işitme nitelikleri, onlarda "sübut" yönünden vardı. Yani bu nitelikler onlarda bilkuvve (gizli) olarak vardı, varoluş yönünden değildi, yani sonradan olan değildi.

Mümkün varlık yokluk halinden varoluş haline geçince nurla boyandı. Böylece yokluk yok oldu. Mümkün varlık iki gözünü birden açarak katıksız iyiliği, saf güzelliği gördü. Ancak bunun ne olduğunu anlayamadı. Kendisine varolma emrini verenin Allah Teâlâ olduğunu da bilemedi. Mümkün varlık nur ile boyanınca sol tarafa yöneldi ve baktı. O zaman yokluğu gördü ve onu inceledi. Kendisinden yokluğuun çıkması, bir ışıkla karşılaşan bir şahsın gölgesinin ortaya çıkması gibiydi. Mümkün varlık yokluğu, yani kendisinin gölgesini görünce "Bu da ne?" diye kendi kendine sordu. Bunun zerine sağ taraftaki Nur ona şöyle cevap verdi: İşte o sensin. Eğer sen kendin nur olsaydın gölge diye bir şey olmazdı. Ben nurum ve glgemi gideriyorum. Senin zerindeki nur ise, zatında bana teveccüh edip yönelmeden dolayı sende oluşmaktadır. Bu senin Ben olmadığını bilmen içindir. Oysa Ben gölgesi olmayan bir nurum. Sen ise imkan dahilinde olman için, gölge ile karışmış bir nursun. Eğer sen kendini bana mensup sayarsan, Ben seni kabul ederim. Eğer sen kendini yokluğa mensup sayarsan, o seni kabul eder. Dolayısıyla şimdi sen varlıkla yokluk, hayırla şer arasındasın. Eğer sen glgenden yüz çevirirsen, imkan dahilinde olmandan yüz evirmış olursun. Bu durumda beni bilemezsin, beni tanıyamazsın. Çünkü o zaman senin için, benim senin ilahın, senin Rabbin ve senin yaratıcın, senin var edicin olduğuma dair bir delil kalmaz. O delil ancak senin imkan dahilinde olmandır. Bu ise kendi gölgeni müşahede etmendir.

Eğer sen nurundan bütünü ile yüz çevirirsen ve hiç durmadan sürekli olarak kendi gölgeni müşahedeye devam edersen, o zaman onun senin imkan dahilinde olmanın bir gölgesi olduğunu tahayyül edersin. Oysaki muhal ile vacip, imkansız ile zorunlu her bakımdan birbirine karşıdır. Bu nedenle eğer o zaman ben seni ağırırsam, sen bana icabet etmezsin, beni işitmezsin, beni duymazsın. Çünkü o müşahede ettiğin şey benim çağırma karşı seni sağır eder. Bu nedenle sen Bana, seni kendi glgenden büsbütün yok edecek bir bakışla da bakma. Yoksa o zaman sen, Ben olduğunu iddia edersin ve böylece bilgisizlik içine düşer ve cahil olursun. Aynı şekilde glgene de, seni benden büsbütün yok edecek bir tarzda bakma.

Yoksa o tarz bir bakış sana sağlık getirir. O zaman da seni niçin yarattığımı bilemezsin. Öyleyse kimi zaman öyle ol! kimin zaman böyle ol!

Allah senin için iki gözü ancak birisi ile Nur'u müşahede edesin, diğeri ile de kendi gölgeni göresin diye yaratmıştır. Bu durum Kur'an'da şu ayetle ifade edilmektedir: *“Biz ona iki göz, bir dil ve iki dudak vermedik mi? Ayrıca ona iki yolu da açıkça göstermedik mi?”* (Beled, 90/8,9,10). Yani Allah Teâlâ kullarına iki yolu, yani nur yolunu ve gölge yolunu açıkça bildirmektedir. *“İster şükredici olsun, ister küfür edici olsun”* (İnsan, 76/3). Bu açıklamalardan şu sonucu çıkarabiliriz: Muhal olan yokluk, bir zulmettir, bir karanlıktır. Mümkün olan yokluk ise bir gölgedir, bir karanlık değildir. Bu nedenle, gölgede var oluş için bir rahatlık ve dinlenme vardır.

Bu durum bizim dünya hayatındaki davranış ve düşüncelerimizi nasıl yönlendirmeniz konusunu aydınlatmaktadır. İnsanlar tabiatı müşahede ederek Allah'ı düşünmeli ve her şeyi O'nun yarattığını idrak etmelidir. Eğer tabiat insana Allah'ı unuttursa, insan tabiattaki yokluğun içinde kaybolur ve karanlıkta kalır. Bu istenilen bir şey değildir. Ayrıca insanın tabiatı unutup, yani yaratılışını unutup kendisini her şeye muktedir olduğunu düşünmesi de yanlıştır. Bu da şirktir ve kendisini Allah'a ortak koşmasıdır. Yaratılıştaki yukarıda anlatılan gerçekler insanların yaratılmış bir varlık olduğunu, kendi gölgesi olan tabiatı müşahede ederek gölgenin oluşmasına neden olan ilahi nuru da hiçbir zaman unutmaması gereklidir. Böylece dünyadaki varoluşun gayesine uygun yaşamış olur. Allah Teâlâ'nın kullarından istediği de budur.

İnsanlar kainatın nasıl ortaya çıktığını, tabiattaki mükemmel çalışan düzenin nasıl oluştuğunu daima merak etmişlerdir. Bu nedenle insanlar, kainatın ortaya çıkışı konusunda birçok teoriler ve düşünceler ortaya atmışlardır. Son asırlarda müspet bilimciler evrenin Big Bang (Büyük Patlama) ile oluştuğunu anlatan teoriler ortaya atmışlardır. Bütün bu teoriler insanların bazı zanları ve kabulleri üzerine kurulmuştur. Bu zanların ve teorilerin ispatı mümkün değildir. Bu konu sitemizde yayınladığımız [“Tasavvuf ve Büyük Patlama \(Big Bang\)”](#) adlı yazımızda anlatılmaktadır.

Ancak akıl yoluyla oluşturulan bu teorilerin doğru olduğuna, başta müspet bilimciler olduğu halde insanların büyük bir kısmı inanır. Bu teoriler çeşitli zanlara dayanmaktadır. Bu zanların ise ne kadar doğru oldukları bilinmemektedir. Ancak akıla ve müspet bilime tapanlar bu teorilerin ve zanların doğruluğuna inanırlar. Fakat bütün bu teoriler kısmen eksik ve kısmen yanlıştır.

İnsan aklının evrenin varoluşu hakkındaki düşünceleri ve teorileri daima tartışmaya ve itirazlara neden olmuştur. Bugün için bu varoluş teorilerinin ispatı mümkün olmayıp bunların birer varsayım oldukları kabul edilmektedir. Ancak insan, evrenin ortaya çıkışı konusunda meraklı ve soru soran olduğundan, cevap aramaya çalışması çok doğaldır. Bu konuda en kesin ve en doğru cevap sırlar ilminde verilmiştir. Bu tasavvufun konusu olan bir ilimdir. Sırlar ilmi "[İlmin Güzellikleri](#)" adlı yazımızda anlatılmaktadır.

Bu yazımızda anlattığımız alemlerin varoluş olgusu tamamen sırlar ilminin yöntemleri ile elde edilmiş bilgilerdir. Bu bilgilere akıl yoluyla varmak mümkün değildir. Sırlar ilmi ile elde edilen bu bilgiler kendi içinde bir bütünlük sağlarlar, aralarında hiçbir çelişki ve tutarsızlık bulunmaz. Çünkü bu bilgiler tamamen ilahi kaynaklıdır. Keşf ve vahiy yoluyla elde edilen ilahi bilgiler kesin olarak hata içermezler. Bu nedenle sırlar ilmi mutlak gerçekleri en doğru anlatan bir ilimdir.

Ruh, Akıl, Nefs

Mümkün varlıklar varoluşla nitelenip nurla boyanınca, onun için oluşan ilk tecelli ruhlar için olmuştur. Ruhlar nura mensup varlıklardır. Onların karanlık vücut şekilleri yoktur. Sadece imkan dahilinde olmalarından dolayı gölgeleri vardır. Ruhlar nurla boyanmış olsalar da bu gölgeler onlarda devamlıdır. Ancak onların gölgelerinin onlar üzerinde bir zuhuru yoktur. Bu nedenle Allah Resulü (sav) dua ettiği zaman, bu mertebenin en yüksek noktasında olmasını istiyordu: "*Allahümmec'alnî nûran!*" (Ey Allah'ım, beni bir nur kıl!)

Daha sonra Allah Teâlâ, tecelli ederek, alemde ortaya çıkacak bütün varlık mertebeleri belirlendi. Bunlar nurlar ve karanlıklar, latif ve kesif, basit ve mürekkep şeyler, cevherler ve arazlar, zamanlar ve mekanlar, izafetler, keyfiyetler ve kemiyetler, kıyamet gününe kadar olacak bütün vaziyetler, bütün oluşumlar, failer ve münfailler. Böylece alemlerin toplam mertebeleri 207.600 olarak belirlendi. Bu sayının elde edilmesini İbn Arabî (ks) Hazretleri şu formülle verir:

$$360 \times 360 = 129.600$$

$$129.600 + 78.000 = 207.600$$

Bu sayı zaman olarak alemin ömrüdür ve "İlk akıl" ilmidir. Bu tecellilerin oluşturduğu mertebeleri akıl bildi. Bu nedenle bu mertebeler aklın ilimleri oldu.

Bütün bunların toplamı ile o nurdan “küllî nefis” çıkmış oldu. Bu ilk ortaya çıkış idi. Bu ilk ortaya çıkış, fail olan nurun zulmetten etkilenmiş, meful olan zulmetin, nurdan etkilenmiş olmalarının bir karışımıdır. Nur ve zulmet karşılıklı olarak birbirinden etkilenmiştir. Bu ise tabiattır. Bu oluşumda nefsin zahirinde, tabiat tarafından gelen şeyden nefsin gölgesi zuhur etti. Ancak nefsin gölgesi kesif cisimlerin gölgeleri gibi uzamadı, sabit kaldı. Buraya akli ilimlerin tümü böylece nakşedilmiş oldu.

Nefsin Allah'a doğru yönlerinin özel bir yönü vardır ki, bu konuda aklın bir bilgisi yoktur. Çünkü her yaratık için geçerli olan, varlık ile Allah arasındaki bir sır vardır. Bu sırrın özellikleri bilinemez, tarif edilemez, cümlelerle ve kelimelerle anlatılamaz. Bunu inkar etmeye de hiçbir varlığın gücü yetmez. Bu sır bilinmeyen bir gerçektir. İşte bu Allah Teâlâ'nın eşyadaki tecellisidir. Bu tecelli ile Allah onların varlıklarını baki (devamlı) kılar.

Eşya ile Allah arasındaki bu özel sırrı müspet bilimciler, rasyonalistler inkar ederler. Onlar ancak beş duyu ile algıladıklarına inanırlar. Bu nedenle de akıl ve beş duyu ile oluşturdukları bütün bilimsel teorilerin daima yanlış ve eksik bir tarafı mevcuttur. Aslında bu eksik ve yanlış tarafları onlar da farkındadırlar. Fakat ileride yine akılla bunları düzeltebileceklerini ve sonunda mutlak gerçeğe ulaşabileceklerini ümit ederler. Bu ümitleri bir zandan ibarettir. Bu zanlarının hepsi yanlıştır. Çünkü onlar eşyanın Hakk'a bakan yüzünü inkar etmektedirler. Bu nedenle yanılğı ve eksiklik içinde kalmaya devam edeceklerdir.

Yorum ve Eleştirileriniz için: oryanmh@gmail.com

[Ana Sayfa](#)

[Tasavvuf Sohbetleri](#)